

In de Koldeweeshoek

Vroeger stond vanaf ons huis naar de Koldeweeshoek tot aan het huis van de Wind (Kruiper) nog geen enkel huis. Het hele Hemmekesveld was alles nog heide en dennen. Dat kan men zich niet voorstellen, als men dit niet gezien heeft.

Ook het huis van Kruiper kent men niet weer, zoals dit veranderd is, geheel gemoderniseerd (wel mooi). Grootvader heeft vroeger vaak verteld van de heel vroegere bewoners, Winds Gait, hoe die vroeger samen met Basselman, zijn buurman, moest wachtlopen (nachtwacht). Op een nacht waren ze bij de Heege gekomen, en daar had een schaap over de heg gekeken, en omdat de heg zo hoog was, dat er geen schaap over kon kijken, dachten ze dat iemand hen bang wilde maken. Toen besloten ze om er elk aan een kant omheen te lopen en hem zo te grijpen. De Wind loopt er omheen en ziet niets, maar Basselman zou de moed wel in de schoenen zijn gezonken, want die had op de knieën liggen bidden. De andere avond was Basselman ziek geweest en was diens zoon met de Wind meegegaan, en toen zien ze een kerel zonder hoofd en besloten hem te grijpen, maar net als ze hem willen grijpen is hij verdwenen. Een andere keer zien ze weer bij de Heege een hond staan zo groot als een paard, en toen durfden ze daar niet weer naar toe.

En zo zagen ze vroeger vaak spoken. Men vraagt men zich af hoe men dit moet verklaren, was dit verzonnen om groot te doen, of was er werkelijk iets?

Winds Gait is later krankzinnig geworden. Daar hadden ze veel last mee gehad, en hadden hem moeten opsluiten, maar toen had hij zich helemaal uut e trukken (uitgekleed). Toen was hij er uitgebroken en hadden ze hem moeten opvangen, maar omdat hij niets aan had konden ze hem niet grijpen. Daarom hadden ze een lang touw genomen en hem daar in laten lopen. SchaesTuns, die toen al jachtopziener was, had nog geholpen. Daarna hebben ze hem naar de Brinkgreven gebracht, maar daar is hij spoedig gestorven. Het plaatsje is verkocht aan Willem Kruiper, voor de som van f 800. - . Later heeft Willem in de Hemmekesmars er nog een paar bunder grond erbij gekocht voor f 200. -. Willem Kruiper, waarvan de zoon Bats nog op het plaatsje woont, kwam van de Kruper daar dichtbij en was evenals de meeste Kruipers rietdekker.

Vader of Grootvader ging er vroeger wel eens heen, met peerdehulpe. Wij moesten er wel eens met een boodschap heen, om te vragen wanneer Willem kwam dekken, en dan moest ik altijd kijken naar die kouwe (kooi) met twee Oost Indische duiven, die op de keuken boven de deeldeur hing, die had ik nog nooit eerder gezien. Op onze vraag wanneer Willem kwam dekken was het meestal: "Wie zult oe eerst nog wel bescheid (nader bericht) doen."

Als de Krupers bij ons kwamen dekken, kwamen ze daar 's morgens aan over de lange diek, Willem en de zoon Hein, met de dakstoeltjes op de rug en het twijgiezer om de hals gehangen en de klopper in de hand. Grootvader en Vader hadden eerst voor dakstro gezorgd, of als het een nieuw stuk dak betrof, voor riet, en dit haalden ze dan van Kuper Gait of van de Zonnenberg uit het schip in het kanaal. Voor dakstro werd de rogge geklaapt, dat wilde zeggen dat alleen de koppen van de garven met de stok werden gedorst, en de konten (ondereinden) werden met de greep, de pietse of stofhakke zei men ook wel, uitgekamd en dan werd het stro netjes in bossen gebonden en met het stroosnit gelijk gesneden. Het weerstro voerde men aan de beeste.

En dan hadden ze gezorgd voor twijg en bandgarden, waar het riet mee werd vastgebonden. Voor twieg hadden ze het liefst eenjarig warfholt, dit was goed buigzaam, en voor bandgarden gebruikten ze sporkehout, waar die zwarte giftige bessen aan groeien.

Onderaan het dak gebruikten ze eerst de korte ladder. Hoger op het dak stonden ze op de dakstoeltjes en dan moest de bergladder (lange ladder) erbij komen om het riet of het dakstro op te brengen.

Grootvader bracht toen nog alles het dak op, want hij was nog bijzonder zwak (lenig). Toen hij 70 jaar was kon hij nog kopstaan. En zoal pratende met de dekkers, was Grootvader bandgarden aan het uitreiden (takjes afsnijden) tot ze weer riepen van, "Dak op", en dan moest hij de ladder weer op.

Op het dak leden de rietdekkers ook wel eens koaligheid (koude) dat hun de handen stukken, en dan moesten ze zich met de hande um de hoed houwen, om weer warm te worden. Voor de middag gingen ze koffiedrinken met een kluntje. Willem had zo'n best gebit, dat kluntje kon hij zo best stukbijten en dan had Grootvader gezegd: "Hé Willem wat d.... ie det kluntje."

Het was de gewoonte dat ze ook bleven middageten. Als de timmerlui of de dekkers er waren werd er wel extra op gerekend en dan zei Willem tegen Grootmoeder: "Dieke, wat hej toch sme (lekker) e kocht." Ze werkten door tot 's oavends in de oelenvlocht (schemerdonker). Daarna aten ze eerst pannekoeken, en dan ging het op huis aan.

Willem kon op het dak hele verhalen doen. Zo had hij eens verteld, dat Honde Jan als hij 's morgens vroeg op weg was om oer te brekken (ijzererts graven), dat hij dan altijd de gewoonte had om bij de Kruiper kukeleku voor het hoondergat te roepen. Dit hoondergat was een kleine opening onder in de achterdeur waardoor de kippen en de katten naar binnen en naar buiten konden komen. En dat begon mij te vervelen, had Willem gezegd, en op een morgen nam ik een handvol koestr.... en ging achter op de deel zitten om de komst van Honde Jan af te wachten. Jan kwam en stak zijn hoofd door het hoondergat, maar verder dan dat was hij niet gekomen, want Willem had hem de handvol net in het gevret gegooit en Jan had zich nooit weer voor het hoondergat vertoond.

Hij vertelde ook dat sommige mensen je zo konden verneuken (bedriegen). Zo had hij in Rijssen op de markt eens een old brikkie van een kow (oude koe) gekocht. "Toen ik um met numme, kwam eerst het wiefien (de vrouw) um hem dag te kussen, het was toch zo'n leef beesien", maar Willem zei toen hij er mee thuis kwam: "Het was de grootste d..lappe van de wereld, houwen (slaan) met het melken, foeken in de melkemmer."

Ik weet nog dat wij een keer binnen waren met een onweersbui en dat de dekkers er ook waren, en dat Willem vertelde wat hem vroeger was overkomen (ik weet niet meer waar of dit geweest is). Hij was bij een boer geweest was met een schoer. De boer en de vrouw waren met paard en wagen op weg. De vrouw werd dodelijk getroffen, toen ze al dichtbij huis waren. Als je als kind zoiets hoort, maakt dat een diepe indruk op je.

Als de dekkers klaar waren met hun werk, zei Willem wel eens: "Loat noe wind-Miene mar kommen." Hij bedoelde als er nu een beetje storm kwam, dan hoefden wij niet bang te zijn dat het dak stuk waaide. Een eindje verder als de Kruper woont Klein Herenbrink en vroeger was het Nijvelds Tone. Vader had vroeger eens gevraagd hoe het met hem was. "O, wel goed, maar die oalen mut een keer oprassen, anders kriegt ze met de jongen verschil um de jonge deerns." Dieks Klein Herenbrink, zijn schoonzoon, was vroeger een verwoed stroper geweest. Op een keer toe hij nog met Marie verkering had, nam hij buiten afscheid, en had hij gezegd: "Noe wil ik nog even langs de strikke (wildstrikken)." Teunis Ten Velde, die jachttopziener was en hem niet te pakken kon krijgen, had hem daar opgepast en dit gehoord, met het gevolg dat hij Dieks later te pakken kreeg. Dieks was timmerman en heeft het huis van Joh. Marsman en van Grolleman ook nog gebouwd. Op een keer had hij een doodskist gemaakt en wilde die 's avonds in het donker even wegbrengen, maar hij moest onderweg nog bij Hannink aan. Hij zet de kist even tegen een fietspeultje (paaltje langs het fietspad). Iemand die er in het donker langs kwam, schrok zich een ongeluk. Dieks schik: "Hoe kun ie veur zo'n paar planken noe bange worden." Zo zou ik nog wel meer van zulke grappen die door Dieks uitgehaald zijn, kunnen vertellen.

Bij Nijveld voor de deur ga je met zo'n niedsendreei (korte draai) op de Vette Henne aan, waar nu Harink woont. De Vette Henne was heel vroeger een herberg aan de oude postweg. Vroeger woonde er Vetten Hennen Nollies, en dit was een broer van Winds Gait. Nollies en Gait lazen samen een krant. Grootvader vertelde dat bij zomeravond Gait opzij van het huis de krant moest lezen, en wel zo hard dat Nollies die bij de Vette Henne voor de deur ging zitten het kon horen. Dit is in rechte afstand toch zo'n vier à vijfhonderd meter. Nollies had altijd gezegd, zei Grootvader: "Un goed wief most altied bie huus wezen, en op de nok van 't huus goan zitten det de klemvalk neet bie de hoonderkuken kwam." Nollies en de vrouw hadden geen kinderen en toen is er Harink komen wonen. De Harinks wonen er nu nog.

Een eindje verder in de Koldeweeshoek woont Basselman. De oude Basselman is vroeger verongelukt. Ik weet nog dat we van Raalte kwamen, en dat er een voer haver op het land stond. Later hoorden wij dat Basselman van de wagen gevallen was en dood was. Verder links is de oude Kruiper, het stamhuis van de Kruipers en verder Nellies, waar vroeger een klein huisje op stond. Nellies had geen kinderen, en toen is Grolleman gekomen, die heeft er grond bijgekocht en er een flinke boerderij van gemaakt. Dan is er de Koldewee, waar eerder Cellen Gait en Na woonden, die hebben vroeger op Cellen gewoond. Ze hebben Cellen verkocht aan Hunneman en zijn toen op de Koldewee gaan wonen. Op de Vriele woonden toen nog de Koldewees, dit huis staat dichtbij de Celle.

Iets verder dan Koldewee woont Oosterhuis. Dit huis heette vroeger altijd Poggenbelt, men sprak van de Koldewees of Poggenbeltshoek. Daar dichtbij is Scholten, maar dit huis is er later bijgebouwd. Verder Tibben, waar vroeger Koezen Jan en Dieke woonden. Die hadden het er als ze het krijgen konden goed van genomen, Jan had altijd gezegd: "Zie zult later geen sier maken van ons geld." Als het 's winters heel koud was dan haalde Jan de motte (zeug) op de keuken, en daar werden dan de jonge biggetjes geboren. Dan verder de Heege, vroeger zeiden ze beer Bats, omdat Bats vroeger een beer (mannetjesvarken) hield, en Bats die heette Wevers. De Meester op school zei altijd dat zijn broer, die op Wolvenne woont, Hutten heette, en Bats Wevers omdat hij vroeger was geboren, maar ik denk eerder dat hij een halfbroer was. Verder woonde er alleen in een klein huisje Heegen Dieksie, zo'n klein mannetje. Dieksie had altijd een praatje als hij eens langs de school liep. Later hebben ze Dieksie op een keer dood aangetroffen in zijn huisje. Verder Hannink, waar Hannink Jensie (de Stippe) geboren was, en dan de Heerlijkheid, die vroeger werkzaam was in de Gasthuizer bossen, en dan de Poggenbelter school.